

Монографія / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, Н.О. Шпак, В.А. Новицький. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. 5. *Мамалуй О. О.* «Основи економічної теорії» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15950210/politekonomiya/agropromisloviy_kompleks_yogo_struktura_vidi_silskogosp_odarskih_pidpriemstv_novi_formi_gospodaryuv 6. *Громова О. Є.* «Складові елементи мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.khnu.km.ua:8080/jspui/handle/123456789/860> 7. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України : N 1158 від 19 вересня 2007 р. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>. 8. *Сиротенко А.Й.* Географія України – Значення АПК України та його структура / А. Й. Сиротенко, Б. О. Чернов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eduknigi.com/geo_view.php?id=577. 9. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Розпорядження кабінету міністрів: від від 17 жовтня 2013 р. № 806-р/– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80> 10. *Юхно А.А.* «Основи економічної теорії (2001)». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/61/4379.html>.

Bibliography (transliterated): Agropromyshlennyj kompleks Ukrainy – rezul'taty dejatel'nosti v 2011 godu. Ukrainское Kreditno-Rejtingovoe Agentstvo. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: www.ucrea.com.ua. 2. *Atamas O. P.* «Sutnist' ta klasifikacija virobничої infrastrukturi APK» – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=826> 3. *Domashenko M.D.* Analiz naukovih pidhodiv do viznachennja ponjattja ekonomichnoї bezpeki zovnishn'oeconomichnoї dijalnosti mashinobudivnih pidpriemstv – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/18969> 4. Kontroljuvannja ta reguljuvannja ekonomichnogo rozvitku pidpriemstva: problemi, metodologichni ta prikladni aspekti: Monografija. – L'viv: Vidavnicтво Nacional'nogo universitetu «L'vivs'ka politehnika», 2006. 5. *Mamaluj O. O.* «Osnovi ekonomichnoї teorii» – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://pidruchniki.ws/15950210/politekonomiya/agropromisloviy_kompleks_yogo_struktura_vidi_silskogospodarskih_pidpriemstv_novi_formi_gospodaryuv 6. *Gromova O.* «Skladovi elementi motivacijnogo mehanizmu aktivizacii innovacijno-investicijnoї dijalnosti mashinobudivnih pidpriemstv» – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://lib.khnu.km.ua:8080/jspui/handle/123456789/860> 7. Pro zatverdzhennja Derzhavnoї cil'ovoї programi rozvitku ukraїnskogo sela na period do 2015 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukraїni : N 1158 vid 19 veresnja 2007 r. – [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>. 8. *Sirotenko A.J.* Geografija Ukraїni – Znachennja APK Ukraїni ta jogo struktura. – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://eduknigi.com/geo_view.php?id=577. 9. Strategija rozvitku agrarnogo sektoru ekonomiki na period do 2020 roku: Rozporjadzhennja kabinetu ministriv: vid vid 17 zhovtnja 2013 r. No 806-r/– [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80> 10. *Juhno A.A.* «Osnovi ekonomichnoї teorii (2001)». – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://library.if.ua/book/61/4379.html>.

Надійшла (received) 02.10.2014

УДК: 330.341.1:005

О. С. НЕСТЕРЕНКО, аспірант, ОНЕУ, Одеса

СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

В статті досліджений стан розподілу працівників наукових організацій за категоріями персоналу за 2012 – I півріччя 2014 років, впровадження інновацій в Україні за 2012 – I півріччя 2014 років, проаналізована динаміка індексу конкурентоспроможності України серед країн світу, досліджена інноваційна активність промислових підприємств України за 2004-2013 рр. проаналізована динаміка кількості підприємств за регіонами, які займалися інноваційною діяльністю у 2005-2013 рр.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємств, інновації, індекс конкурентоспроможності держави, інноваційна діяльність, економіка.

Вступ. Підтримка високої конкурентоспроможності означає, що всі ресурси підприємства використовуються настільки продуктивно, що воно стає

більш прибутковим, ніж його головні конкуренти. Це одночасно передбачає, що підприємство займає стабільне місце на ринку товарів і послуг, та його продукція користується постійним попитом. Однак рівень конкурентоспроможності – це величина динамічна, яка змінюється під впливом багатьох факторів, що формуються у сферах виробництва і обігу товару.

Поява великої кількості нових підприємств і організацій, лібералізація імпорту, утворення ринку капіталу, акціонерних підприємств, впровадження на ринок України іноземних компаній, все це значно ускладнило ринкову ситуацію і створило умови для бурхливого розвитку конкуренції.

Отже для того, щоб підприємство було спроможне конкурувати з іншими у своїй галузі, йому потрібно впроваджувати інновації на підприємстві, адже саме за допомогою них у підприємства буде можливість виробляти товари вищої якості та зменшити витрати на виробництво. Саме можливість впровадження інновацій у свою діяльність дозволить підприємству вийти на новий рівень та на нові ринки збуту, що позитивно вплине на саме підприємство. Оскільки за сьогоденніми умовами саме споживачі диктують правила поведінки виробникам. На даний момент споживачів вже не цікавить просте задоволення власних потреб, шляхом придбання товару чи послуги, їм необхідно, щоб була гарна наклейка, якісь та різні смаки окремих видів продукції. Саме для цього підприємство і змушене впроваджувати у виробництво інновації, щоб задовольнити всі бажані потреби споживачів та успішно функціонувати на ринку.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Над даною проблемою працювали такі автори: Ю.П. Морозов, запровадив своє визначення поняття «інновація» Д.В. Соколов, О.Б. Титов, О.І. Пригожин, О.К. Казанцев, В.Г. Федорова, Р.О. Фатхудіновим було запропоновано класифікація інновацій, та інші. Багато праць присвячено визначенню поняття та впливу інновацій на економіку країни та її конкурентоспроможність, визначення ефектів від впровадження інновацій в процес виробництва.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою досліджень є визначення поняття інновацій, стан та проблеми впровадження на території України, аналіз розподілу наукових працівників організацій за категоріями персоналу, аналіз індексу конкурентоспроможності України.

Успіх будь-якої країни залежить не тільки від екстенсивного розвитку, тобто у збільшенні випуску продукції, а також у її оновленні, покращенні якості та складу – інтенсивного розвитку. Країни, які зрозуміли це, вивели свої економіки на передові місця. Розвиток країни залежить від рівня доданої вартості у виробництві продукції. І чим вищий її рівень, тим більш конкурентоспроможною являється національна економіка даної країни. Загальновідомим залишається й те, що рівень доданої вартості в українських

товарах складає незначну частину, тому основу експорту складає не готова продукція, а сировина, яка має вартість меншу ніж імпортований товар, який вироблений з даної сировини.

Результати досліджень. Конкуренентоспроможність країн все в більшій степені визначається спроможністю національних економік генерувати, впроваджувати та пропонувати нові технології. Проте процеси глобалізації в світовому господарстві привели до того, що посилилась глобальна конкуренція між державами. Комерційний успіх та конкурентоспроможність все в більшій мірі визначається спроможністю до інновацій, до просуванню на ринок нових товарів та послуг, до покращенню якості існуючих товарів.

На сьогодні в Україні є значний природний, економічний, культурний та науково-освітній потенціал. Проте дані потенціали не використовуються в повному обсязі, про що свідчить той факт, що Україна не входить у 7 найрозвинутіших країн світу, хоча має для цього великий потенціал. За інтенсивністю науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Україна отримала 37 місце, продуктивність праці – 69, концентрація високих технологій – 47, число дослідників – 39, продуктивність промисловості – 34, рівень освіти – 6, патентна активність – 17 [1].

В цілому за даними агентства «Bloomberg», у 2012 році Україна займала 47 місце із 50 країн, які були представлені у рейтингу «Самих інноваційних країн світу». Взаємозв'язок інновацій та конкурентоспроможності України представлено в табл. 1.

Як видно з таблиці, у 2012 році рейтинг індексу конкурентоспроможності України з 2008 по 2011 р. знизився, але у 2012 році він значно підвищився: на 9 пунктів у порівнянні з 2011 роком.

Як видно з наведених даних, інновації грають важливу роль в конкурентоспроможності цілої держави, їх розмір та зміст можуть віднести Україну до високорозвинутих країн світу.

Таблиця 1. Індеси конкурентоспроможності України за 2008–2012 роки

Показники	2008	2009	2010	2011	2012
Загальна кількість країн по яким розраховано індекс конкурентоспроможності	134	133	139	142	144
Загальний рейтинг індексу конкурентоспроможності України, в т.ч.:	72	82	89	82	73
– з інноваційної складової	52	62	63	74	71
– витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи	52	68	69	75	104
– здатність до інновацій	31	32	37	42	58
– державні закупівлі високих технологій	54	85	112	112	97

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології,

продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

Тривалий період економічної кризи, відсутність розвиненої інфраструктури інноваційної діяльності упродовж багатьох років, відсутність мотивації підприємств-виробників до застосування нововведень як засобу конкурентної боротьби, – ці чинники призвели до відставання України в інноваційній сфері ще на початку ринкових перетворень. Починаючи з 1991 року ситуація значно погіршилась: значно зменшився обсяг виробництва, відбулося падіння продуктивності праці, згортання фінансування науки, відповідно зменшилася частка наукоємної продукції, а чисельність працівників, які займаються науковою та науково-дослідною діяльністю зменшилася більш як у двічі, кількість винахідників та раціоналізаторів – понад у 20 разів [3; с. 62].

Так, наприклад, упродовж 2013 р. наукові та науково-технічні роботи у 1143 організаціях виконували майже 123,2 тис. працівників (без урахування сумісників), що на 5,2% менше порівняно з 2012 р. Число безпосередніх виконавців наукових та науково-технічних робіт (дослідників, техніків та допоміжного персоналу) також зменшилось на 5,1% і склало 100,5 тис. осіб. Дані наведені в табл. 2 [4].

Таблиця 2. Розподіл працівників наукових організацій за категоріями персоналу за 2012–1півріччя 2014 років

Категорія працівників	2012 р.		2013 р.		I-півріччя 2014 р.		2014 р. у % до 2012 р.
	Особи	У % до загальної кількості	Особи	У % до загальної кількості	Особи	У % до загальної кількості	
Усього	129945	100	123219	100	114157	100	-
дослідники	68599	52,8	65641	53,3	61304	53,7	89,4
техніки	13433	10,3	12212	9,9	11405	10	84,9
допоміжний персонал	23866	18,4	22649	18,4	20916	18,3	87,6
інші	24047	18,5	22717	18,4	20523	18	85,3
у т.ч. доктори наук	4489	3,5	4533	3,7	4420	3,9	98,5
кандидати наук	15963	12,3	15919	12,9	15065	13,2	94,4

У січні-червні 2014р. виконанням наукових та науково-технічних робіт у 1010 організаціях займалися 114,2 тис. працівників (без урахування сумісників), що на 6,1% менше порівняно з відповідним періодом минулого року, з них безпосередніх виконавців наукових та науково-технічних робіт (дослідників, техніків та допоміжного персоналу) – 102,2 тис. осіб (на 3,0% менше). Як видно

з наведеної таблиці у 2014 році по відношенню до 2012 року є зменшення кількості працівників по всім напрямкам, що негативно впливає на створення інновацій, а також на їх впровадження.

Впровадженням інновацій у 2013р. займалися 1312 підприємств (77% загальної кількості інноваційно активних). Впроваджували інноваційні види продукції 683 підприємства, кількість таких видів становила 3138 найменувань, з них 809 – машини, устаткування, апарати, прилади. Нові технологічні процеси у звітному періоді запровадили 557 підприємств; кількість процесів склала 1576, у тому числі маловідходних, ресурсозберігаючих – 502. Дані наведені в табл. 3.

Таблиця 3. Впровадження інновацій на промислових підприємствах

Впроваджено	2012 р.	2013 р.	2013 р. у % до 2012 р.
інноваційних видів продукції, найменувань	3403	3138	92,2
з них машин, устаткування, приладів, апаратів тощо	942	809	85,9
нових технологічних процесів	2188	1576	72
з них маловідходних, ресурсозберігаючих	554	502	90,6
Придбано нових технологій	739	651	88,1
Реалізовано інноваційної продукції, млрд.грн.	36,2	35,9	99,2

Як видно з наведеної таблиці у 2013 році по відношенню до 2012 року зменшилось впровадження нових технологічних процесів на 28%, впровадження машин та устаткування – на 14,1%. Дані свідчать про незадовільний стан в цілому по впровадженню інновацій на підприємствах.

У 2013 р. 1031 підприємство реалізувало інноваційної продукції на 35,9 млрд.грн., або 3,3% загального обсягу реалізованої промислової продукції (у 2012р. відповідно 36,2 млрд. грн. та 3,3%). Реалізацію продукції за межі України здійснювали 344 підприємства, обсяг якої склав 44,7% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції, у тому числі в країни СНД – 25,3%.

Майже кожне четверте підприємство реалізовувало продукцію, що була новою для ринку. Обсяг такої продукції склав 12,4 млрд.грн., більш ніж половину якої (53,0%) 102 підприємства поставили на експорт. Слід зазначити, що більшість підприємств у звітному періоді (86,0%) реалізовували продукцію, яка була новою виключно для підприємства. Її обсяг склав 23,5 млрд.грн., 40,4% якої 271 підприємство реалізувало за межі України.

Висновки. Для підвищення конкурентоспроможності підприємствам необхідні зміни якісних показників та структурних пропорцій, зокрема в напрямках орієнтації на виробництво продукції кінцевого споживчого попиту; зниження матеріало– і енергоємності виробництва в умовах майже монопольної залежності від імпорту енергоносіїв, переорієнтації визначеної частини промислового потенціалу, з урахуванням чого необхідно формувати пріоритети інноваційного розвитку промислового виробництва за видами економічної діяльності, які суттєво оптимізують структуру виробництва.

Слід зазначити, що впровадження інвестиційного розвитку в Україні певною мірою гальмується невірністю низки питань як правового, так і організаційного характеру.

Головними перешкодами активізації інноваційного розвитку на вітчизняних підприємствах є, на наш погляд, наступні:

- недосконалість нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної діяльності;
- дефіцит фінансування для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок;
- невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, головним вимогам інноваційного розвитку.

Список літератури: 1. Украина попала в список самых инновационных стран. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rus/news/ukraina_popala_v_spisok_samih_innovatsionnih_stran_1486637 2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 36 // Відомості Верховної Ради України. – 2002р. Зі змінами та доповненнями. – 2010. № 19–20. – Ст. 166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>, 3. *Бойко О.С.* Інновації як основа конкурентоспроможності // Науковий вісник. – Одеса: ОДЕУ, 2010. – № 6(62). – С. 62–72. 4. Державний комітет статистики. – 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Bibliography (transliterated): 1. Ukraina popala v spisok samykh innovacionnykh stran. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.ukrinform.ua/rus/news/ukraina_popala_v_spisok_samih_innovatsionnih_stran_1486637 2. Zakon Ukraїni «Pro innovacijnu dijalnist'» vid 04.07.2002 No 36 // Vidomosti Verhovnoї Radi Ukraїni. – 2002 r. Zi zminami ta dopovnennjami. – 2010. No 19–20. – St. 166 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>, 3. *Bojko O.P.* Innovacii jak osnova konkurentospromozhnosti // Naukovij visnik. – Odesa: ODEU, 2010. – No 6(62). – P. 62–72. 4. Derzhavnij komitet statistiki. – 2012 r. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Надійшла (received) 05.10.2014

УДК 65.012.8.003.2 : 658.15

М. М. НОВІКОВА, докт. екон. наук, проф., ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті удосконалено поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» на основі узагальнення понять «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека», що дає можливість спрямувати управлінський вплив на забезпечення фінансової стійкості підприємства як основи фінансово-економічної безпеки в динамічних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека підприємства, економічна безпека, фінансова безпека, управлінський вплив, зовнішнє середовище.

Вступ. Забезпечення фінансової стійкості та економічного розвитку підприємства потребує уточнення та узагальнення поняття «фінансово-економічна безпека як об'єкту управління в теоретичному і практичному аспектах. В економічній літературі існують різні підходи до визначення поняття «економічна безпека», «фінансова безпека» «фінансово-економічна